

GRIP

“De overheid moet bij het maken en uitvoeren van beleid meer inzetten op het vergroten van de grip van burgers....Wanneer mensen onvoldoende grip op hun leven ervaren, kan dat leiden tot meer gezondheidsproblemen, eerder overlijden, meer maatschappelijk onbehagen, en mogelijk zelfs complotdenken.” Inzichten te lezen in [Grip. Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle](#), een rapport van een onderzoek van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) dat eind 2023 is gepubliceerd. Will Tiemeijer, projectleider van dit onderzoek, was bereid gevonden om op 11 april jl. het onderzoek te delen met de community van Programmadirecteuren, met daarbij als centrale vraag: hoe zijn deze inzichten te integreren in de praktijk en oriëntatie van jouw programma en jouw werk als programmadirecteur?

Will trapte af met een inleiding op het concept Grip, door de WRR geïntroduceerd als een vrije vertaling van het wetenschappelijk concept Perceived Control, het gevoel van controle over belangrijke zaken in je leven. Bij het onderzoek naar maatschappelijk onbehagen, stuitte de WRR al op het inzicht dat als mensen wat overkomt, het mogelijk is om het gevoel van controle zo maar volledig kwijt te raken, ongeacht sociale klasse gebaseerd op inkomen en opleidingsniveau. Ook bij het concept doenvermogen, een door de WRR geïntroduceerd begrip, blijkt zelfcontrole een rol te spelen. Het gaat daarbij vooral om de vraag of mensen in staat zijn om hun gedrag in overeenstemming te brengen met hun intenties. Allemaal reuze interessant en herkenbaar, ook voor ieder persoonlijk, waar waarom zou een overheid zich bezig moeten houden met de emotionele huishouding van individuen?

Uit het onderzoek van de WRR blijkt dat de mate waarin mensen grip op hun leven doorwerkt op belangrijke maatschappelijke terreinen waaronder: welbevinden en gezondheid, gevoelens van onbehagen en vertekende beelden. In potentie dus een krachtige ingang voor de aanpak van gezondheidsverschillen. Maar ook, op het gevaar af dat het concept zich tot een duizend-dingen-doekje ontwikkelt, als belangrijke factor om maatschappelijke bewegingen zoals polarisatie te begrijpen en te verklaren.

In termen van beleid levert het concept geen concrete oplossingen. Het gaat vooral om een oriëntatie, een denkrichting bij de aanpak van vraagstukken. Dan gaat het om zaken als inrichting van participatie, het gebruik van begrijpelijk en ‘doenlijk’ taalgebruik en het uitdragen van het frame van een overheid ‘in control’. Met dit laatste voorbeeld kan het concept ook politieker worden omdat mensen ook meer controle kunnen ervaren door politieke beloftes en slogans als ‘Making America Great Again’ of ‘Nederland wordt weer van ons’. De doorvertaling naar de praktijk en het aanreiken van tools hiervoor ziet Will als een vervolgstap op het onderzoek en hij nodigt de programmadirecteuren uit om hier een bijdrage aan te leveren.

De presentaties van Liesbeth van den Berg van het programma persoonsgebonden budget (PGB) en Wilbert van de Griendt van het programma hersteloperatie toeslagenaffaire zijn bedoeld om de brug te slaan met de toepassing in de praktijk. Bij beide programma’s speelt grip op een eigen manier een rol. Het [PGB](#) is ooit ingesteld om mensen meer controle en regie te geven over de inrichting van de benodigde ondersteuning. In de loop der jaren blijkt lang niet iedereen voldoende vaardig te zijn om hier daadwerkelijk invulling aan te geven, getuige de opmars van het begrip wettelijke vertegenwoordigers waarvan zeker 80% van de aanvragers gebruik maakt. Bij [herstel van de toeslagenaffaire](#) gaat het om het *terugkrijgen* van grip, feitelijk is dit de essentie van het herstel. Ook in de aanpak is het essentieel dat mensen be-grip en grip ervaren. Dit is ook de inzet van de [Commissie Werkelijke Schade](#) aansluitend bij het initiatief van de stichting van Prinses Laurentien. De luisterende schrijver en het werken met vaststellingsovereenkomsten zijn voorbeelden van hoe slachtoffers meer controle krijgen in het hele proces van de afwikkeling van de geleden schade en het herpakken van de controle over hun leven.

Met deze mooie praktijkvoorbeelden als inspiratie gaan de programmadirecteuren met elkaar aan de slag, met een reflectie op hoe het concept grip van betekenis is of kan zijn in de aanpak van hun programma. Enkele voorbeelden: het helpt bij het vinden van de “juiste taal”, basis voor een verbindend narratief voor je programma, richtinggevend voor wie je bij je programma moet betrekken. Ook is gesproken over wat je nu eigenlijk moet ‘kunnen’ om het concept grip betekenis te geven in je programma. Genoemd zijn onder andere: Luisteren (met stip op nummer één), erkennen van onzekerheid, in gesprek gaan met de mensen om wie het gaat, eerlijk delen wat je weet (en wat je niet weet), beschrijven welke route je gaat volgen om te komen tot een oplossing. Ook zijn tijdens de sessie aanverwante thema’s besproken zoals bestaanszekerheid en zelfredzaamheid en dilemma’s als angst voor bemoeizorg en betutteling. Kortom, een rijke en inspirerende discussie met een hoop *food voor thought* voor de deelnemers. Will Tiemeyer rondt af met veel dank voor de nuttige inbreng, niet alleen voor verdere ontwikkeling van de Denktool Grip maar ook voor zijn lopende onderzoek naar [De Deskundige Overheid](#).

De volgende bijeenkomst van de community van Programmadirecteuren is gepland op dinsdag 25 juni a.s. van 14.00 – 17.30 uur in het Toussainthuis in Den Haag. Dan gaan we onder leiding van Jesse Segers (professor in leiderschap en zelf ook bestuurder) in gesprek over de vaardigheden die cruciaal zijn om te excelleren als ‘manager in the middle’: ontwikkelen van een organisatievisie en ernaar handelen, externe gerichtheid, politieke vaardigheden en persoonlijk en gedeeld leiderschap. Fijn als jullie er dan ook weer bij zijn!